

การศึกษาแรงจูงใจและคุณค่าในงานอาสาสมัครผ่านมุมมองของอาสาสมัครพัทลุงยิ้ม

The Study of Volunteer Motivations and Values Through The Perspective of Phatthalung-Yim Volunteers

กนกวรรณ พวงประยงค์¹, สานิตย์ หนูนิล^{2*}

Kanokwara Phuangprayong¹, Sanit Noonin^{2*}

วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์^{1,2*}

Puey Ungphakom School of Development Studies, Thammasat University^{1,2*}

kanokwara.p@psds.tu.ac.th¹, sanit.n@psds.tu.ac.th^{2*}

ผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding Author)^{2*}

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแรงจูงใจและคุณค่าของงานอาสาสมัครผ่านมุมมองของอาสาสมัครพัทลุงยิ้ม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกจากอาสาสมัครพัทลุงยิ้ม จำนวน 25 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่าแรงจูงใจในการเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครพัทลุงยิ้มแบ่งเป็น 5 กลุ่มแรงจูงใจที่สำคัญ ได้แก่ 1) แรงจูงใจด้านคุณค่าที่เกิดแก่สังคม 2) แรงจูงใจด้านความเข้าใจตนเองและสิ่งรอบตัว 3) แรงจูงใจด้านความต้องการเพิ่มคุณค่าในตนเอง 4) แรงจูงใจด้านการเพิ่มโอกาสในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา และ 5) แรงจูงใจด้านความสัมพันธ์กับกลุ่มสังคม ส่วนคุณค่าที่เกิดจากเข้าร่วมเป็นอาสาสมัคร พบว่าแบ่งเป็น 3 มิติหลัก ได้แก่ 1) คุณค่าต่อตนเอง ได้แก่ เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง ได้รับมิตรภาพ มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี ได้เรียนรู้วิธีการทำงานเป็นทีม เกิดการสร้างเสริมภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่ตนเองและเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่รุ่นน้อง และได้ส่งมอบผลงานเพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา 2) คุณค่าต่อสถานศึกษา ได้แก่ นักเรียนที่เป็นอาสาสมัครได้พัฒนาศักยภาพของตนเองในด้านที่ถนัดและได้ส่งเสริมภาพลักษณ์การใส่ใจสังคมให้แก่สถานศึกษา และ 3) คุณค่าต่อชุมชนและสังคม ได้แก่ ปัญหาของชุมชนได้รับการแก้ไข เกิดพื้นที่สร้างสรรค์ในชุมชนและเกิดการเชื่อมโยงบูรณาการความสัมพันธ์ระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน โดยผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาแนวทางเสริมสร้างแรงจูงใจอาสาสมัครและการพัฒนากิจกรรมอาสาสมัครเพื่อสร้างผลลัพธ์ที่เป็นประโยชน์แก่ตัวอาสาสมัครและชุมชนต่อไป

คำสำคัญ: แรงจูงใจ, คุณค่า, อาสาสมัคร

Abstract

This qualitative research aimed to study the motivation and value of volunteering from the perspective of Phatthalung-Yim volunteers. Data were collected by in-depth interview from 25 volunteers. Data were analyzed using content analysis. The results showed that the motivation for volunteer work participation was divided into 5 main motivation groups: 1) social value motivation 2) self-understanding motivation 3) need to add value and self-importance motivation 4) increasing opportunities for higher education motivation, and 5) relationship with social groups motivation. The value of youth volunteerism found that it was divided into 3 main dimensions as follows: 1) Self-worth, i.e. the feeling of self-esteem, gain friendship, have good physical and mental health, learn how to work as a team, create a good image for yourself, be a good role model for the younger generation, and has accumulated works to increase opportunities for admission to higher education; 2) Value to educational institutions, i.e. students who volunteer have develop their potential in their fields of expertise and promote social-conscious image to educational institutions; and 3) Values to the community and society, i.e. the problems of the community are solved, create a creative space in the community and the integration of relationships between houses, temples and schools. The results of this research will be beneficial to the development of guidelines for strengthening volunteer motivation and developing volunteer activities to create beneficial results for volunteers and the community.

Keywords: motivation, value, volunteer

บทนำ

เด็กและเยาวชนคือทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ ทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม จึงหันมาให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กและเยาวชนในมิติต่างๆ เพื่อมุ่งหมายให้เด็กและเยาวชนเหล่านั้นเติบโตไปเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพและถึงพร้อมด้วยความสมบูรณ์ทางด้านร่างกาย สติปัญญาและจิตสำนึกสาธารณะ เพื่อจะได้เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติในอนาคต ด้วยการเล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาเด็กและเยาวชนจึงได้เกิดโครงการ “พัทลุงยิ้ม” ขึ้น เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ. 2556 โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ มีเป้าประสงค์เพื่อเปิดพื้นที่สร้างสรรค์การเรียนรู้ให้แก่เยาวชนรวมถึงคนในชุมชนที่มีใจรักการพัฒนา ภายใต้คำนิยามการเป็นพื้นที่ “เล่น เรียนรู้ ริเริ่ม ร่วมทำ แบ่งปัน” รวมถึงเป็นพื้นที่ที่ทำให้ทุกคนได้มีโอกาสพบปะ พูดคุย ทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนร่วมกัน ซึ่งถือเป็นการเปิดเวทีให้เยาวชนได้แสดงความสามารถและเป็นพื้นที่ในการสืบสานศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของภาคใต้ สร้างให้เกิดเครือข่ายทางสังคมที่มีความเข้มแข็ง รวมทั้งยังเป็นการสร้างสำนักอาสาสมัครให้เกิดขึ้นกับเยาวชนเพื่อให้เติบโตไปเป็นผู้ใหญ่ที่ตื่นรู้และตระหนักถึงปัญหาสังคม (active citizen) (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2556)

โครงการพัทลุงยิ้มมีศูนย์กลางอยู่ที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้านเกาะทัง ตำบลนาโหนด อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เกิดจากการรวมตัวของแกนนำชุมชนและเครือข่ายเพื่อทำพื้นที่สร้างสรรค์และสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนสามวัยสามศาสนา โดยมีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเป็นพลังหนุนเสริมด้านองค์ความรู้และงบประมาณ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายเยาวชนในตำบลต่าง ๆ ผ่านการเข้าร่วมเป็นคณะทำงานหลักและรับสมัครคน

ผ่านการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) อยู่ในกลุ่ม 1 | วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยธนบุรี

ช่วยงานในกิจกรรมต่าง ๆ ที่โครงการพัทลุงยิ้มจัดขึ้น โดยเรียกคนกลุ่มนี้ว่า “อาสาสมัครพัทลุงยิ้ม” ซึ่งเปิดรับสมัครเยาวชนอายุ 15 ปีขึ้นไป ที่สนใจเข้ามาพัฒนาศักยภาพผ่านการทำงานอาสาสมัครใน 2 รูปแบบ คือ 1) งานอาสาสมัครช่วยงานด้านวิชาการ ด้านการประสานงาน ด้านนันทนาการและสวัสดิการในกิจกรรมที่จัดขึ้น ณ พื้นที่เรียนรู้ดูงานของโครงการพัทลุงยิ้ม เช่น กิจกรรมศาสนาสัมพันธ์ กิจกรรมการเรียนรู้สมุนไพรและการปรุงอาหารที่ใช้พืชท้องถิ่น กิจกรรมการย้อมสี และพันธ์ุสีจากธรรมชาติ กิจกรรมการเล่าเรื่องชุมชนผ่านภาพ กิจกรรมการเรียนรู้การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และกิจกรรมมโนราห์พื้นบ้าน เป็นต้น โดยมีกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมกิจกรรมเป็นเด็กและเยาวชนในพื้นที่รวมถึงบุคคลที่สนใจทั่วไปตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา และ 2) งานอาสาสมัครที่เยาวชนเป็นผู้ริเริ่มโครงการเพื่อพัฒนาชุมชนของตนเองตามประเด็นที่สนใจ เช่น โครงการเล่นข้างคลองกินของสองยุค ของกลุ่มอาสาสมัครทานโพธิ์โฮ้วยิ้ม ที่จัดกิจกรรมสร้างสรรค์เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นด้านการละเล่นพื้นบ้านและอาหารพื้นถิ่น โครงการปลูกมัน กินมัน ให้มันส์ของกลุ่มอาสาสมัครลำปำยิ้ม ที่รวมตัวจากสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนตำบลลำปำเพื่อจัดกิจกรรมส่งเสริมอาชีพการปลูกมันและแปรรูปผลิตภัณฑ์จากหัวมันให้กับชุมชน และโครงการสอนนวดแผนไทยและการร้อยลูกปัดมโนราห์ ของกลุ่มนาขยาดกวาดยิ้ม ที่รวมตัวจากกลุ่มนักเรียนโรงเรียนนาขยาดซึ่งต้องการให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในการสืบสานศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่น เป็นต้น โดยเยาวชนที่มาเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครพัทลุงยิ้มจะได้รับค่าตอบแทนเป็นสวัสดิการด้านอาหาร ค่าเดินทางหรือที่พัก กรณีที่มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงงบประมาณในการจัดทำโครงการ ตลอดจนได้รับประสบการณ์และโอกาสในการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำ ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทักษะการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ทักษะการสื่อสาร และได้เห็นคุณค่าของตนเองที่มีต่อผู้อื่นและสังคม (เครือข่ายติจิง, 2564)

ภาพที่ 1 ภาพอาสาสมัครพัทลุงยิ้ม
ที่มา ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้านเกาะทัง (2566)

นอกจากนั้นแล้วความคาดหวังสำคัญอีกประการหนึ่งของการสร้างกลุ่มอาสาสมัครพัทลุงยิ้มคือการปลูกฝังจิตสำนึกและพฤติกรรมอาสาสมัครให้เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรม ผลลัพธ์จากการที่เยาวชนเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครพัทลุงยิ้มคือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับตัวอาสาสมัครหลังจากที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น กิจกรรมศาสนาสัมพันธ์ที่สามารถแก้ไขปัญหาระหว่างเด็กไทย พุทธ มุสลิม ส่งผลให้เยาวชนในพื้นที่ได้ทำความรู้จักกันมากขึ้น มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เกิดความเข้าใจไว้วางใจซึ่งกันและกัน เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น มีความสุขและมีกำลังใจในการใช้ชีวิตมากขึ้น เป็นต้น สอดคล้องกับผลสำรวจของ UnitedHealthcare (2017) ที่พบว่าการทำงานอาสาสมัครนอกจากจะสร้างสังคมให้น่าอยู่แล้ว ตัวอาสาสมัครเองยังได้รับความสุขในการดำเนินชีวิตมากขึ้น มีเป้าหมายในการดำเนินชีวิตที่ชัดเจนขึ้น มีสุขภาพแข็งแรง และยังชี้ว่าการเป็นอาสาสมัครช่วยส่งเสริมสัมพันธ์ภาพและทัศนคติในตัวบุคคลอีกด้วย ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับผลสำรวจในรายงาน Time Well Spent ปี 2023 ของ The National Council for Voluntary Organisations (2023) ที่พบว่าการทำงานอาสาสมัครช่วยสร้างความ

แตกต่าง ทำให้ได้รับความสุขกับการช่วยเหลือ รู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร ลดความโดดเดี่ยว ได้รับการยอมรับจากสังคม และได้พบปะเพื่อนและสร้างเครือข่ายทางสังคม เป็นต้น กล่าวได้ว่าการทำงานอาสาสมัครไม่เพียงแต่เป็นการช่วยแก้ไขปัญหาสังคม แต่ผู้ที่เป็นอาสาสมัครก็ได้รับประโยชน์จากการเป็นอาสาสมัครด้วย

นับถึงปัจจุบันรวมเป็นระยะเวลาที่หนึ่งทศวรรษที่โครงการ “พลังใจ” ได้สร้างอาสาสมัครเยาวชนให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและส่งต่อกิจกรรมจากรุ่นที่สู่อุ่นในสถานศึกษาเพื่อสืบทอดเจตนาในการสร้างเยาวชนจิตสาธารณะ ดังนั้นเพื่อเป็นการทบทวนเส้นทางการเข้าสู่งานอาสาสมัครและการดำเนินงานของอาสาสมัครพลังใจ จึงเป็นที่น่าสนใจศึกษาว่าสาเหตุหรือแรงจูงใจในการเข้าสู่งานอาสาสมัครพลังใจเป็นอย่างไรและการทำงานอาสาสมัครพลังใจได้ก่อให้เกิดคุณค่าหรือประโยชน์ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์แรกเริ่มของการจัดตั้งเครือข่ายพลังใจอย่างไร ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นสารสนเทศที่จะทำให้อาสาสมัครพลังใจได้ทราบถึงแรงจูงใจและคุณค่าที่เกิดขึ้นกับตัวอาสาสมัคร ซึ่งเป็นข้อมูลที่สำคัญต่อการพัฒนาแนวทางการสร้างแรงบันดาลใจอาสาสมัครและคุณค่าของงานอาสาสมัคร ตลอดจนเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเครือข่ายอาสาสมัครพลังใจให้เกิดความเข้มแข็ง เพื่อรักษาไว้ให้เป็นพื้นที่สร้างสรรค์แห่งการเรียนรู้และพัฒนาตนเองของเด็กและเยาวชนในจังหวัดพัทลุง ตลอดจนเป็นเวทีให้เยาวชนได้มีโอกาสแสดงศักยภาพในการสร้างสังคมแห่งความสุขต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครของอาสาสมัครพลังใจ
2. เพื่อศึกษาคุณค่าจากการเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครของอาสาสมัครพลังใจ

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้ทราบถึงแรงจูงใจและคุณค่าในการเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครของอาสาสมัครพลังใจ
2. ได้ทราบถึงแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาส่งเสริมแรงจูงใจและพัฒนากิจกรรมที่สร้างประโยชน์ต่ออาสาสมัครพลังใจ ชุมชนและสังคม

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้แนวคิดการศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยาแนวการบรรยาย (descriptive phenomenology) เลือกรุ่นให้ข้อมูลหลักแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก คือ 1) การดำรงสถานะการเป็นอาสาสมัครพลังใจในปัจจุบัน 2) กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าและมีประสบการณ์ทำงานอาสาสมัครพลังใจตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป ณ วันที่เก็บรวบรวมข้อมูล และ 3) ความเต็มใจในการให้ข้อมูลและโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลในเชิงลึก โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นไปตามเกณฑ์คัดเลือก รวมทั้งสิ้น 25 คน

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และการศึกษาข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิ เช่น เว็บไซต์และสื่อโซเชียลมีเดียของกลุ่มอาสาสมัครพลังใจ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์ สำหรับเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยมีแนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 แนวคำถามเกี่ยวกับข้อมูลภูมิหลังของผู้สัมภาษณ์ ส่วนที่ 2 แนวคำถามเกี่ยวกับสาเหตุหรือแรงจูงใจในการทำงานอาสาสมัคร โดยประยุกต์ใช้กรอบการศึกษาแรงจูงใจอาสาสมัครตามแนวคิด Volunteer Functions Inventory (VFI) ของ Clary et al. (1998) ซึ่งประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ ค่านิยม (value) ความเข้าใจ (understanding) การยกระดับจิตใจ (enhancement) อาชีพ (career) สังคม (social) และการปกป้อง (protective) เป็นแนวทางในการ

กำหนดประเด็นสัมภาษณ์เชิงลึก และส่วนที่ 3 แนวคำถามเกี่ยวกับคุณค่าจากการทำงานอาสาสมัคร โดยประยุกต์จากแนวคิดของ Meier (2006) ที่กล่าวถึงความพอใจส่วนรวมและการเอื้อสังคมโดยพิจารณาจากอรรถประโยชน์ของผู้อื่น 3 รูปแบบ ได้แก่ การช่วยเหลือผู้อื่นที่มุ่งให้เกิดความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นแก่ผู้อื่น (pure altruism) การช่วยเหลือผู้อื่นที่มุ่งให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง (impure altruism) และการไม่ปรารถนาความไม่เท่าเทียม (inequality aversion) เป็นแนวทางในการกำหนดประเด็นสัมภาษณ์เชิงลึก คณะผู้วิจัยหาคำคุณภาพเครื่องมือการวิจัยโดยพิจารณาจากความสอดคล้องของแนวคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย รวมทั้งพิจารณาถึงความถูกต้องเหมาะสมด้านภาษา โดยมีผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เป็นผู้พิจารณาคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

คณะผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) และบรรยายข้อความ (descriptive) รวมทั้งตรวจสอบความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลด้วยวิธีตรวจสอบสามเส้า (สุกgangsค์ จันทวานิช, 2557)

ผลการวิจัย

1. แรงจูงใจในการเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครพัทลุงยิ้ม

ผลการวิจัยพบว่าการเข้าสู่งานอาสาสมัครเริ่มต้นจากการร่วมกิจกรรมในโรงเรียนและการสมัครเข้าร่วมเป็นคณะทำงานในกิจกรรมสร้างสรรค์ต่าง ๆ ที่เครือข่ายพัทลุงยิ้มจัดขึ้น โดยมีแรงจูงใจในการเข้าร่วมเป็นอาสาสมัคร แบ่งเป็น 5 กลุ่มแรงจูงใจที่สำคัญ ได้แก่ 1) แรงจูงใจด้านคุณค่าที่เกิดแก่สังคม 2) แรงจูงใจด้านความเข้าใจตนเองและสิ่งรอบตัว 3) แรงจูงใจด้านความต้องการเพิ่มคุณค่าในตนเอง 4) แรงจูงใจด้านการเพิ่มโอกาสในการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาและการทำงานในอนาคต และ 5) แรงจูงใจด้านความสัมพันธ์กับกลุ่มสังคม ดังภาพที่ 2 โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ภาพที่ 2 แรงจูงใจในการเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครพัทลุงยิ้ม

ที่มา พัฒนาโดยคณะผู้วิจัย

1) แรงจูงใจด้านคุณค่าที่เกิดแก่สังคม ผลจากการศึกษาชี้ให้เห็นว่าเยาวชนที่ตัดสินใจเข้ามาทำงานอาสาสมัครพัทลุงยิ้มให้ความสำคัญกับผลลัพธ์และผลกระทบเชิงบวกที่จะเกิดขึ้นแก่สังคม เป็นแรงปรารถนาที่อยากเห็นชุมชนบ้านเกิดของตนได้รับการพัฒนาไปในทิศทางที่คาดหวังไว้ โดยมุ่งหมายที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนสร้างสรรค์กิจกรรมเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น เนื่องจากมองว่าเยาวชนคือกำลังสำคัญในการสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ดีได้ ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์

“...เลือกมาเป็นอาสาสมัครเพราะเครือข่ายเข้มแข็ง ผมเลยอยากเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของที่นี่และอยากมีส่วนร่วมในการสร้างรอยยิ้มให้กับคนอื่นผ่านงานอาสาสมัคร...” (ผู้ให้ข้อมูลหลัก คนที่ 1)

“...หนูคิดว่าความท้าทายคือการได้ทำโครงการอาสาสมัครแล้วโครงการของเรามันประสบความสำเร็จได้ช่วยเหลือพัฒนาชุมชนแบบเห็นผลจริงๆ นี่คือภาพฝันที่หนูคิดตอนนั้น หนูกับเพื่อนมีแพลนชิ้นในการทำงานอาสาสมัคร เพราะอยากคิดกิจกรรมดีๆ ให้กับชุมชนของเรา เราคือจุดเริ่มต้นของการสร้างการเปลี่ยนแปลง...” (ผู้ให้ข้อมูลหลัก คนที่ 2)

2) แรงจูงใจด้านความเข้าใจตนเองและสิ่งรอบตัว ผลจากการศึกษาชี้ให้เห็นว่าเยาวชนที่ตัดสินใจเข้ามาทำงานอาสาสมัครพัทลุงยังมีแรงผลักดันจากความอยากรู้ อยากเห็นความเป็นไปของชุมชนบ้านเกิด อยากสัมผัสและเข้าใจสภาพปัญหาของชุมชนด้วยตนเอง และอยากเปิดโอกาสให้ตนเองได้มีโลกทัศน์ที่กว้างขวางยิ่งขึ้นจากการได้เรียนรู้การทำงานอาสาสมัครกับคนและองค์กรที่หลากหลายในจังหวัด รวมถึงอยากค้นหาความชอบและความถนัดของตนเองที่คาดหวังว่าจะจําพบจากการได้มาทำงานอาสาสมัคร ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์

“...หนูอยากเข้ามาเป็นอาสาสมัครเพราะอยากเก็บประสบการณ์นอกห้องเรียน อยากเจอสังคมใหม่จากการทำงานอาสาสมัครร่วมกับเพื่อนโรงเรียนอื่นๆ อีกอย่างคืออยากมาทดลองทำงานอาสาสมัครดูว่าตัวเองจะชอบไหมและจะถนัดงานแบบไหน...” (ผู้ให้ข้อมูลหลัก คนที่ 5)

“...ชุมชนที่หนูอยู่มีปัญหาเรื่องเด็กถูกทิ้งให้อยู่กับผู้สูงอายุ...ที่ผ่านมามีเรื่องที่ว่าปัญหาเป็นแบบนี้ แต่ไม่เคยเข้าไปถามหรือช่วยแก้ปัญหาเพราะคิดว่าเราคงทำไม่ได้ มันเลยเป็นจุดเริ่มต้นที่ชวนเพื่อนมาสมัครเป็นอาสาสมัคร เพราะคิดว่าถ้าเข้ามาตรงนี้เราจะมีโอกาส มีทุนสนับสนุนให้เข้าไปสร้างกิจกรรมเพื่อช่วยพัฒนาเด็กๆ ได้...” (ผู้ให้ข้อมูลหลัก คนที่ 8)

3) แรงจูงใจด้านความต้องการเพิ่มคุณค่าในตนเอง ผลจากการศึกษาชี้ให้เห็นว่าเยาวชนที่ตัดสินใจเข้ามาทำงานอาสาสมัครพัทลุงยังมีแรงปรารถนาที่จะได้พัฒนาตนเองและได้แสดงศักยภาพในด้านความรู้ ทักษะความเป็นผู้นำ ทักษะการปรับตัวและทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น อยากรู้สึกภาคภูมิใจในตัวเอง เพิ่มความมั่นใจให้แก่ตนเอง และมุ่งหมายให้งานอาสาสมัครเป็นตัวส่งเสริมสถานะทางสังคมของตนให้เป็นที่ยอมรับ ตลอดจนมีความต้องการลึกๆ ในใจที่จะได้รับคำชมเชยจากคนในครอบครัว ครูอาจารย์ และผู้อื่น ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์

“...หนูอยากลองทำโครงการอาสาสมัครกับชุมชน หนูคิดว่าการทำงานโครงการมันต้องได้พัฒนาทักษะการทำงานร่วมกับคนอื่นๆ ที่ค่อนข้างหลากหลายหลายๆ เราจะได้ฝึกฝนความเป็นผู้นำ และมันใจมากขึ้นในการสื่อสารกับผู้อื่น...” (ผู้ให้ข้อมูลหลัก คนที่ 2)

“...ผมอยากเพิ่มความมั่นใจให้ตัวเอง และเอาจริงๆ ลึกๆแล้วคิดว่าเราได้ทำงานอาสาสมัครที่จริงจังด้วยใจทุ่มเท มันย่อมมีผลกำไรตอบแทน อาจจะทำให้เราเป็นที่รู้จัก เป็นที่ยอมรับของเพื่อน รุ่นน้อง และครอบครัว โรงเรียนก็จะต้องภูมิใจที่มีนักเรียนที่ใส่ใจสังคมสร้างชื่อเสียงให้โรงเรียน...” (ผู้ให้ข้อมูลหลัก คนที่ 13)

4) แรงจูงใจด้านการเพิ่มโอกาสในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา ผลจากการศึกษาชี้ให้เห็นว่าเยาวชนที่ตัดสินใจเข้ามาทำงานอาสาสมัครพัทลุงยังมีเป้าหมายเรื่องความก้าวหน้าในเส้นทางการศึกษา เนื่องจากการทำงานอาสาสมัครจะช่วยให้พวกเขาสามารถสะสมประสบการณ์เพื่อเป็นประวัติประกอบในแฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio) เพื่อใช้ยื่นสมัครเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ซึ่งถือเป็นการเพิ่มโอกาสในการเข้าศึกษาหรือทำงานในสถาบันการศึกษาที่ตนเองต้องการในอนาคต ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์

“...มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่มีโครงการรับนักเรียนพลเมืองจิตอาสา เพื่อคัดเลือกให้เข้าศึกษาต่อหรือการรับเข้าศึกษาในรอบพอร์ตโฟลิโอ มันเป็นอีกแรงผลักดันให้เราเข้ามาสะสมประสบการณ์และประวัติการทำงานอาสาสมัคร เพราะอยากใช้เป็นใบเบิกทางในการสอบเข้าเรียนที่ธรรมศาสตร์...” (ผู้ให้ข้อมูลหลัก คนที่ 11)

5) แรงจูงใจด้านความสัมพันธ์กับกลุ่มสังคม ผลจากการศึกษาชี้ให้เห็นว่าเยาวชนที่ตัดสินใจเข้ามาทำงานอาสาสมัครพัทลุงยังมีแรงผลักดันจากการชักชวนของเพื่อน และความต้องการที่จะรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

อยากรู้จักเพื่อนใหม่ๆ ที่มีความชอบคล้ายกัน อยากสร้างเครือข่ายกระชับความสัมพันธ์กับเพื่อนหรือรุ่นพี่รุ่นน้องร่วมโรงเรียนและนอกโรงเรียน รวมถึงมองว่างานอาสาสมัครจะทำให้พวกเขามีโอกาสได้รู้จักกับนักวิชาการหรือได้มีโอกาสร่วมงานกับเครือข่ายพื้นที่นี้ดีจัง ของจังหวัดอื่นๆ ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์

“...ย้อนไปตอนนั้นอยู่ ม.4 เพื่อนชวนมาเป็นอาสาสมัคร บวกกับเราเองอยากทำด้วยเลยมาสมัครเพราะอยากเปิดสังคมใหม่ ออกมาทำกิจกรรมเจอเพื่อนต่างโรงเรียนบ้าง ทำให้เราได้รู้จักคนมากขึ้น...” (ผู้ให้ข้อมูลหลัก คนที่ 15)

“...หนูมองว่าถ้าเราอยากเป็นคนแบบไหนให้เอาตัวเราไปอยู่ในสังคมนั้น ซึ่งหนูชอบเข้าสังคม ชอบเจอเพื่อนใหม่ มันได้เรียนรู้ความแตกต่างดีค่ะ เลยตัดสินใจมาสมัครเป็นอาสาสมัครพัทลุงอิม...” (ผู้ให้ข้อมูลหลัก คนที่ 16)

2. คุณค่าของงานอาสาสมัครพัทลุงอิม

ผลการศึกษาพบว่าคุณค่าที่เกิดจากการทำงานอาสาสมัครพัทลุงอิมไม่เพียงเห็นผลเด่นชัดในเรื่องของประโยชน์ที่เกิดขึ้นแก่สถานศึกษาและชุมชนต่าง ๆ ในพื้นที่ที่มีการดำเนินโครงการอาสาสมัครเท่านั้น แต่ยังส่งผลให้เยาวชนผู้ซึ่งเป็นอาสาสมัครได้รับประโยชน์ทั้งในเชิงของการพัฒนาสุขภาพกาย สุขภาพใจ และได้พัฒนาศักยภาพ ของตนเองผ่านกระบวนการทำงานอาสาสมัครอีกด้วย โดยสามารถแบ่งคุณค่าที่เกิดจากการทำงานอาสาสมัครได้ใน 3 มิติหลัก ได้แก่ 1) คุณค่าต่อตนเอง 2) คุณค่าต่อสถานศึกษา และ 3) คุณค่าต่อชุมชนและสังคม ดังภาพที่ 3 โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ภาพที่ 3 คุณค่าของงานอาสาสมัครพัทลุงอิม
ที่มา พัฒนาโดยคณะผู้วิจัย

1) **คุณค่าต่อตนเอง** ผลจากการศึกษาพบว่าในทัศนะของอาสาสมัครพัทลุงอิมงานอาสาสมัครเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และทำให้ผู้ปฏิบัติได้รับ “คุณค่าด้านสุขภาพใจ คุณค่าด้านการพัฒนาตนเองและทักษะ และคุณค่าด้านเครือข่ายสังคม” ไปในเวลาเดียวกันด้วย เช่น นอกจากจะได้รับความสุข ความสนุกสนาน จากการพบปะมิตร

ใหม่ต่างสถาบันแล้ว ยังทำให้สุขภาพจิตดีขึ้นด้วย ยิ่งไปกว่านั้นการทำงานอาสาสมัครร่วมกับเพื่อนและผู้คนต่างวัยทำให้ได้เรียนรู้มารยาททางสังคม การใช้คำพูดที่เหมาะสมและมีทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้พัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีม เรียนรู้การทำงานที่เป็นระบบแบบแผน และสามารถปรับตัวเข้าสังคมอื่น ๆ ได้ง่ายขึ้น ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์

“...อยู่กับพี่ลุงยิ้มมา 2 ปี ได้เพื่อนจากการทำงานอาสาสมัครเยอะมาก เราได้คิดกิจกรรมทำงานร่วมกัน มันสนุกและท้าทาย ปิดเทอมก็ได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์...การได้ทำกิจกรรมทำให้เราได้พลังใจดีๆ สุขภาพจิตก็ดีขึ้นตามไปด้วย...” (ผู้ให้ข้อมูลหลัก คนที่ 15)

“...พอได้มาทำงานอาสาสมัคร ผมเข้าใจเลยว่าการทำงานจริงๆ ร่วมกับคนอื่น ๆ มันต้องวางแผนอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการประสานกับผู้ใหญ่ เราได้เรียนรู้ว่าต้องเข้าหาเขาอย่างไร ต้องใช้คำพูดแบบไหนให้ผู้ใหญ่เอ็นดูและช่วยเหลือเรา มันเป็นทักษะการปรับตัวที่ได้มาจากการทำงานอาสาสมัคร...” (ผู้ให้ข้อมูลหลัก คนที่ 20)

อีกทั้งช่วงเวลาที่ได้ทำงานอาสาสมัครยังเสมือนเป็นสนามทดสอบความรู้ในห้องเรียนซึ่งทำให้ได้พัฒนาทักษะภาวะผู้นำ ทักษะการวิเคราะห์และแก้ปัญหา กล้าคิด และกล้าแสดงออกในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม ได้ค้นหาความถนัดและดึงศักยภาพของตนเองมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้อื่น อีกทั้งยังได้รับโอกาสให้ได้ไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ ทำให้ได้รับแรงบันดาลใจในการใช้ชีวิตรวมถึงได้รับการกลมเกลียวความคิดและทัศนคติของตนเองให้ดีขึ้น โดยเฉพาะเรื่องความเสียสละ และการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์

“...การจัดกิจกรรมอาสาสมัครมันต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย ต้องคิดโครงการ เขียนโครงการ ขอรุณสนับสนุน ต้องฟอร์มทีม และผลิตทีมได้ เป็นสถานการณ์ที่สอนให้เราฝึกฝนความเป็นผู้นำ ฝึกภาวะ ฝึกความอดทนของเรา...และผมคิดว่างานอาสาฯ ทำให้เราทุกคนได้โอกาสเปิดโลกไปเจอคนเก่งๆ ในวงการพัฒนา ทำให้ได้ความรู้และแรงบันดาลใจไปพร้อมกันด้วย” (ผู้ให้ข้อมูลหลัก คนที่ 21)

“...หนูได้เจอความชอบและความถนัดของตัวเองตอนมาทำหน้าที่หัวหน้าโครงการให้กับทีม แต่ก่อนไม่คิดว่าจะทำได้ แต่พอได้ทำแล้วงานประสบความสำเร็จทำให้หนูมีกำลังใจทำต่อ...งานอาสาฯ ทำให้ได้พัฒนาตัวเองอยู่ตลอดเวลา และได้ดึงความสามารถของตนเองมาใช้ในทางที่ถูกต้อง...” (ผู้ให้ข้อมูลหลัก คนที่ 17)

นอกจากนี้อาสาสมัครพี่ลุงยิ้มยังเชื่อว่าเมื่อได้มีโอกาสส่งมอบประสบการณ์ทำงานอาสาสมัครมาแล้ว ระยะเวลาหนึ่งก็จะทำให้หลายคนได้รับเสียงสะท้อนกลับมาในเชิงบวกจากสังคม อาทิ คำชื่นชมจากบุคคลรอบข้าง ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว ครูอาจารย์ และเพื่อนๆ จึงเป็นอีกหนึ่ง “คุณค่าด้านการส่งเสริมกำลังใจ” ให้แก่อาสาสมัคร อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่ตนเอง ซึ่งสามารถเป็นแบบอย่างและสร้างแรงจูงใจในการเข้าสู่งานอาสาสมัครให้แก่รุ่นน้องได้ ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์

“...หนูกับเพื่อนมาจากกลุ่มอาสาสมัครนาชยาตควาดียิ้ม เราทำโครงการนวดแผนไทยและร้อยลูกปัดมโนราห์ เราสอนสิ่งเหล่านี้ให้แก่เยาวชนที่สนใจ จากการที่เราทำโครงการทำให้ผู้ใหญ่ชื่นชมเราที่เราคิดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมภาคใต้ คุณครูให้เราเอามาเล่าให้เพื่อฟังหน้าในชั้นเรียน ก็ได้รับเสียงปรบมือจากเพื่อน ทำให้เรามีกำลังใจ...” (ผู้ให้ข้อมูลหลัก คนที่ 25)

“...ประสบการณ์ทำงานอาสาสมัครทำให้หนูได้นำเรื่องราวมาเล่าต่อแก่รุ่นน้องเพื่อสร้างแรงบันดาลใจ ทำให้เราได้สร้างทีมใหม่เพื่อให้มารับช่วงต่อในการทำงานอาสาสมัครในโรงเรียน เพราะพวกหนูใกล้จบ ม.6 แล้ว...” (ผู้ให้ข้อมูลหลัก คนที่ 17)

2) คุณค่าต่อสถานศึกษา ผลจากการศึกษาพบว่าในทัศนะของอาสาสมัครพี่ลุงยิ้มงานอาสาสมัครได้สร้างคุณค่า “ด้านคุณภาพนักเรียน” ที่เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ถึงพร้อมด้วยความดีและความเก่ง การที่โรงเรียนหรือสถานศึกษาสนับสนุนให้นักเรียนทำกิจกรรมอาสาสมัครเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้ทักษะชีวิตนอกห้องเรียนซึ่ง

ประโยชน์ที่เกิดขึ้นแก่โรงเรียนหรือสถานศึกษาคือการมีนักเรียนที่มีคุณภาพ มีสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมส่วนร่วม และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่รุ่นน้อง ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์

“...ผมเพิ่งมาสมัครมาเป็นอาสาสมัครเพราะเห็นรุ่นพี่ที่โรงเรียนทำกิจกรรมน่าสนใจ เขาเก่งเลยเหมือนเป็นแบบอย่างให้เราด้วย...” (ผู้ให้ข้อมูลหลัก คนที่ 4)

“...หนูคิดว่าการมีนักเรียนที่เสียสละทำกิจกรรมอาสาสมัครเพื่อพัฒนาชุมชนคือ โรงเรียนจะได้มีนักเรียนที่เก่งและดี มีคุณภาพ มีการพัฒนาตัวเองตลอดเวลา...” (ผู้ให้ข้อมูลหลัก คนที่ 17)

นอกจากนั้นอาสาสมัครพัทลุงยังมีข้อว่า การมีนักเรียนทำกิจกรรมอาสาสมัครทำให้เกิดกิจกรรมพัฒนาโรงเรียนขึ้น เป็นการสร้างคุณค่า “ด้านชื่อเสียง” ที่สะท้อนภาพลักษณ์จิตอาสาในสถานศึกษา ซึ่งมีผลดีต่อการประชาสัมพันธ์หลักสูตรและสถานศึกษาให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์

“...การที่โรงเรียนสนับสนุนให้เรามาทำกิจกรรมอาสาฯ ทำให้เรามีโอกาสได้คิดโครงการเพื่อพัฒนาโรงเรียน เช่น พวกผมได้ร่วมกับน้องๆ ทำโครงการตลาดนัดนักเรียน เป็นโครงการที่อยากเปิดเวทีให้นักเรียนได้แสดงศักยภาพของตนเองและฝึกการเป็นผู้ประกอบการ...” (ผู้ให้ข้อมูลหลัก คนที่ 21)

“...โรงเรียนที่มีนักกิจกรรมสร้างชื่อเสียงก็เป็นผลดีที่จะสามารถนำไปโฆษณาเพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์ให้แก่โรงเรียนได้...” (ผู้ให้ข้อมูลหลัก คนที่ 17)

3) คุณค่าต่อชุมชนและสังคม ผลจากการศึกษาพบว่าในทัศนะของอาสาสมัครพัทลุงมีงานอาสาสมัครได้ทำให้ปัญหาชุมชนได้รับการแก้ไขและก่อให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาชุมชนและสังคม 3 มิติ ได้แก่ มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม มิติด้านสิ่งแวดล้อม และมิติด้านเศรษฐกิจ โดยมิติความยั่งยืนที่งานอาสาสมัครได้สร้างประโยชน์ “ด้านสังคม” คือการที่ชุมชนได้มีโอกาสร่วมคิดโครงการและร่วมมือกันแก้ไขปัญหาด้วยกันอย่างสามัคคี เป็นการสานสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว ชุมชน ลดช่องว่างระหว่างวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสื่อสารระหว่างช่วงอายุ เกิดการเชื่อมโยงบูรณาการความสัมพันธ์ให้เกิดขึ้น ระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน (บวร) ตลอดจนทำให้เกิดพื้นที่สร้างสรรค์ในชุมชน เช่น พื้นที่การแสดง และพื้นที่เล่นของเด็ก ทำให้อาสาสมัครและผู้ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมได้ฝึกใช้ความคิดสร้างสรรค์ ดึงศักยภาพมาทำงานพัฒนาอย่างเหมาะสมและห่างไกลจากยาเสพติด อีกทั้งได้ปรับเปลี่ยนทัศนคติของคนในชุมชนให้ เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้นทำให้เป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง สงบสุข ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์

“...กิจกรรมอาสาสมัครทำให้คนในชุมชนของผมได้มีปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้น พุดคุยกันมากขึ้น ได้ช่วยกันคิดกิจกรรม และเกิดการสนับสนุนให้ลูกหลานของตนเองมาร่วมกิจกรรม...” (ผู้ให้ข้อมูลหลัก คนที่ 1)

“...ประโยชน์อย่างแรกที่ชุมชนได้รับคือการมีพื้นที่สร้างสรรค์ให้กับเด็กๆ ทำให้เรามีเวทีทำกิจกรรมดีๆ ให้กับพี่น้องของเรา ทำให้ชุมชนเข้มแข็งซึ่งเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีทำให้เด็กในชุมชนไม่ไปยุ่งกับอบายมุขหรือยาเสพติด...” (ผู้ให้ข้อมูลหลัก คนที่ 2)

นอกจากนั้นในมิติของความยั่งยืน “ด้านวัฒนธรรม” งานอาสาสมัครยังทำให้ชุมชนได้รับการรื้อฟื้นวิถีชีวิตและศิลปวัฒนธรรมจากการถ่ายทอดเรื่องราวผ่านกิจกรรมสร้างสรรค์ต่าง ๆ เช่น กิจกรรมของกลุ่มนาขยาดกวาดย้อมที่อนุรักษ์วิถีการนวดแผนไทยและการร้อยลูกปัดมโนราห์ ซึ่งเป็นการสืบทอดงานหัตถศิลป์ท้องถิ่นไม่ให้เลือนหาย กลุ่มอาสาสมัครห่านโพธิ์ไชยี่มที่อนุรักษ์สืบทอดวิถีการละเล่นแบบดั้งเดิมของชุมชนให้คงอยู่ และกลุ่มแกนนำโรงเรียนนิคมควนขนุนวิทยาที่มีแนวคิดในการทำกิจกรรมสืบสานตำนานหมู่บ้านในชุมชน ตัวอย่างคำสัมภาษณ์

“...กลุ่มนาขยาดกวาดย้อมของเราเปิดพื้นที่กิจกรรมสอนการนวดแผนไทยและการร้อยลูกปัดมโนราห์ให้กับคนที่สนใจ เพราะเราเห็นความสำคัญในการอนุรักษ์วัฒนธรรมที่มีค่าของบ้านเรา...” (ผู้ให้ข้อมูลหลัก คนที่ 25)

“...พวกหนูมาจากกลุ่มอาสาสมัครทานโพธิ์โฮวี่ม พวกเราคืนซีฟล่าคลองในชุมชนที่ในอดีตเคยเป็นที่วิ่งเล่นของเด็กให้กลายเป็นพื้นที่สร้างสรรค์ในชื่อ เล่นข้างคลองกินของสองยุค...นอกจากนี้เอง ๆ จะได้ทำกิจกรรมสนุกๆ แล้ว ยังเป็นการร่วมอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยของเราด้วย...” (ผู้ให้ข้อมูลหลัก คนที่ 25)

“...กลุ่มฯ สร้างกิจกรรมที่ทำให้ผู้สูงอายุและเด็กได้มาทำกิจกรรมร่วมกันเพื่ออนุรักษ์ตำนานของชุมชนไว้และนำความรู้ที่ได้รับรวมจัดทำเป็นสมุดเล่มเล็กเพื่อให้เยาวชนได้ศึกษา โดยกลุ่มหวังว่าเด็กและเยาวชนจะได้ทราบถึงความเป็นมาของชุมชน ตระหนักถึงความสำคัญของประวัติศาสตร์ความเป็นมาของหมู่บ้านตนเอง...” (ผู้ให้ข้อมูลหลัก คนที่ 6)

สำหรับมิติความยั่งยืน “**ด้านสิ่งแวดล้อม**” งานอาสาสมัครทำให้ปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชนได้รับการแก้ไข เช่น ชุมชนได้รับการดูแลสิ่งแวดล้อมผ่านการจัดการขยะที่ดี ปัญหาขยะผักตบชวาในแหล่งน้ำของชุมชนลดน้อยลง ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์

“...สนใจปัญหาผักตบชวาในชุมชน เลยคิดกับกลุ่มในการลดปัญหาตั้งแต่ร่วมมือกับคนในชุมชนขุดลอกคลอง และเริ่มคิดนำผักตบชวามาแปรรูปเป็นกระดาษ...” (ผู้ให้ข้อมูลหลัก คนที่ 15)

“...พวกเราเคยร่วมตัวกันคิดโครงการจัดการขยะในโรงเรียน และได้ขยายผลต่อไปยังชุมชนของแกนนำ ทำให้เกิดกิจกรรมคัดแยกขยะขึ้นในครัวเรือน...” (ผู้ให้ข้อมูลหลัก คนที่ 20)

ส่วนมิติความยั่งยืน “**ด้านเศรษฐกิจ**” งานอาสาสมัครทำให้เกิดการส่งเสริมต่อยอดแนวทางการประกอบอาชีพให้แก่เยาวชนและคนในชุมชน โดยเฉพาะเรื่องการแปรรูปผลผลิต เช่น โครงการปลูกมัน ฝักมัน ไขมันสัตว์ เป็นต้น ซึ่งถือเป็นกิจกรรมสร้างสรรค์จากเยาวชนที่ถ่ายทอดสู่ชุมชนและเกิดเครือข่ายความร่วมมือของชุมชนบ้านเกิดของตนเอง ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์

“...กลุ่มฯ ลำบากเลยมีมีแกนนำเด็กและเยาวชนประมาณ 60 คน จาก 50 ครอบครัว โดยมีสถานศึกษาในพื้นที่หนุนเสริม ที่ผ่านมามีได้ทำโครงการที่ชื่อว่า ปลูกมัน ฝักมัน ไขมันสัตว์ ซึ่งเป็นโครงการที่ครอบคลุมกระบวนการตั้งแต่การตัดย่านมัน เตรียมร่องสำหรับปลูกมัน หว่านปุ๋ย เก็บเกี่ยวผลผลิต และการแปรรูปผลผลิต เช่น หัวมันต้ม หัวมันบด และหัวมันฉาบ เพื่อเป็นการส่งเสริมและต่อยอดอาชีพให้แก่เยาวชนและคนในชุมชน...” (ผู้ให้ข้อมูลหลัก คนที่ 18)

สรุปผล

จากการศึกษาที่พบว่าแรงจูงใจในการเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครพัทลุงยิ้มประกอบด้วย 5 แรงจูงใจที่สำคัญ ได้แก่ 1) แรงจูงใจด้านคุณค่าที่เกิดแก่สังคม 2) แรงจูงใจด้านความเข้าใจตนเองและสิ่งรอบตัว 3) แรงจูงใจด้านความต้องการเพิ่มคุณค่าในตนเอง 4) แรงจูงใจด้านการเพิ่มโอกาสในการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาและการทำงานในอนาคต และ 5) แรงจูงใจด้านความสัมพันธ์กับกลุ่มสังคม มีความสอดคล้องกับแนวคิดแรงจูงใจอาสาสมัคร (volunteer function inventory) หรือ VFI ของ Clary et al. (1998) 5 ประเภท ได้แก่ 1) Value คือแรงจูงใจด้านคุณค่าที่เกิดแก่สังคม 2) Understanding คือแรงจูงใจด้านความเข้าใจตนเองและสิ่งรอบตัว 3) Enhancement คือแรงจูงใจด้านความต้องการเพิ่มคุณค่าและความสำคัญในตนเอง 4) Career คือแรงจูงใจด้านการเพิ่มโอกาสในการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา 5) Social คือแรงจูงใจด้านความสัมพันธ์กับกลุ่มสังคม โดยผลการวิจัยในบริบทของอาสาสมัครพัทลุงยิ้มไม่พบแรงจูงใจที่เด่นชัดในด้าน Protective ที่กล่าวถึงความต้องการป้องกันอันตรายของตนเอง อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณางานวิจัยของนักวิชาการในอดีตที่มุ่งค้นหาแรงจูงใจการเป็นอาสาสมัครในบริบทต่าง ๆ พบว่าในภาพรวมของผลการวิจัยในครั้งนี้เป็นไปในทิศทางเดียวกับการศึกษาของ Tsai, Newstead, Lewis & Hoon Chuah (2023) ที่พบว่าแรงจูงใจอาสาสมัครประกอบด้วยคุณค่าในการช่วยเหลือผู้อื่น ความเข้าใจและการเรียนรู้สิ่งใหม่ การเพิ่มประสบการณ์ในประวัติส่วนตัวหรือเรซูเม่เพื่อเพิ่มโอกาสในการจ้างงาน การได้รับรางวัลทางสังคม การจัดการอารมณ์ด้านลบ และการได้รับการเสริมพลังและเพิ่มความเชื่อมั่นในตนเอง เช่นเดียวกับการศึกษาของ พิไลวรรณ บุญล้ำ สิริวิวัฒน์ ศรีเครือตง และกลมาศ ภูวนาธิพงษ์ (2564) ที่ผ่านการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI.) อยู่ในกลุ่ม 1 | วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยธนบุรี

พบว่าปัจจัยส่งเสริมแรงจูงใจการทำงานจิตอาสา ได้แก่ ปัจจัยภายใน เช่น การมีจิตเปี่ยมเมตตา ความมีศีลธรรมในตนเอง การเสียสละช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน การเป็นผู้ให้และมีทัศนคติเชิงบวก การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เป็นต้น ส่วนปัจจัยภายนอก เช่น การเลี้ยงดูจากครอบครัว การเห็นตัวอย่างจากบุคคลต้นแบบ การมีสังคมและกัลยาณมิตรชักชวน เป็นต้น สอดคล้องกับการศึกษาของ ชัยพร เอกชัย และอารี พันธมณี (2565) ที่พบว่าปัจจัยด้านแรงจูงใจ ทัศนคติ ค่านิยม และการสนับสนุนทางสังคม ส่งผลต่อจิตสาธารณะในการทำงานอาสาสมัครของผู้นำชุมชนในกรุงเทพมหานคร

สำหรับผลการศึกษาร่วมกันจากการเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครพัทลุงยิ้ม ประกอบด้วย คุณค่าในมิติด้านตนเอง ตนเอง มิติด้านสถานศึกษา และมิติด้านชุมชนและสังคม พบว่าสอดคล้องกับแนวคิดของ Meier (2006) ที่อธิบายถึงคุณค่าของงานอาสาสมัครที่พิจารณาจากอรรถประโยชน์ของผู้อื่น 3 รูปแบบ ได้แก่ Pure Altruism คือการช่วยเหลือผู้อื่นที่มุ่งให้เกิดความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นแก่ผู้อื่น Impure Altruism คือการช่วยเหลือผู้อื่นที่มุ่งให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง และ Inequality Aversion คือการไม่ปรารถนาความไม่เท่าเทียมและช่วยเหลือผู้อื่นผ่านวิธีการต่างๆ นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับผลการสำรวจผลกระทบและคุณค่าในการเป็นอาสาสมัครของ The National Council for Voluntary Organisations (2023) ที่พบว่าอาสาสมัครรายงานว่าตนเองได้รับผลกระทบเชิงบวกจากการเป็นอาสาสมัคร เช่น ร้อยละ 89 รายงานว่าตนเองได้รับความสนุกและความรู้สึกแปลกใหม่ ร้อยละ 88 รู้สึกถึงความสำเร็จ ร้อยละ 87 ได้เพิ่มเครือข่ายทางสังคม และร้อยละ 75 รายงานว่าตนเองได้รับการพัฒนาด้านสุขภาพจิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ Nelson (2023) ที่พบว่านักศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยได้รับคุณค่าจากการทำงานอาสาสมัครในชุมชนผ่านการจัดโปรแกรมการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เช่น การได้รับประสบการณ์ในการทำงานอาสาสมัคร การได้พัฒนาทักษะเฉพาะที่สำคัญ ได้แก่ ภาวะผู้นำ ความมั่นใจในตนเองและการพูดในที่สาธารณะ รวมไปถึงจนเกิดความเข้าใจในตนเองมากขึ้น เช่นเดียวกับการศึกษาของ Percy & Rogers (2021) ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาคุณค่าที่เกิดจากการทำงานอาสาสมัครของเยาวชนในประเทศอังกฤษ จำนวน 1,026 คน ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าการเป็นอาสาสมัครของเยาวชนช่วยพัฒนาทักษะและสมรรถนะในหลากหลายด้าน รวมทั้งยังช่วยพัฒนาด้านแรงจูงใจและความมุ่งมั่นให้กับเยาวชนอีกด้วย ซึ่งการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ได้ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานเมื่อพวกเขาเข้าไปปฏิบัติงานในองค์กร โดยพบว่า มากกว่าร้อยละ 80 ของเยาวชนที่เป็นอาสาสมัครมีทักษะการสื่อสารที่ดี ร้อยละ 68 มีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน ร้อยละ 26 มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานที่สูง นอกจากนั้นยังพบว่า ร้อยละ 44 ของเยาวชนที่เป็นอาสาสมัครจะได้รับการยอมรับจากผู้บริหารองค์กร และมีโอกาสได้รับมอบหมายงานที่มีความท้าทาย รวมทั้งมีโอกาสเติบโตในหน้าที่การงาน

กล่าวได้ว่างานอาสาสมัครพัทลุงยิ้มเป็นพื้นที่ที่สร้างสรรค์กิจกรรมสำหรับการพัฒนาเยาวชนและสามารถสร้างประโยชน์ด้านการพัฒนาชุมชนและการส่งเสริมศักยภาพของเยาวชนในท้องถิ่นได้ตามวัตถุประสงค์แรกเริ่มของการจัดตั้งกลุ่มพัทลุงยิ้ม (เครือข่ายดีจัง, 2564) ซึ่งสะท้อนผ่านผลการวิจัยครั้งนี้ที่ชี้ให้เห็นถึงมูลเหตุสำคัญที่ส่งเสริมและผลักดันให้เยาวชนเข้ามาเป็นอาสาสมัครและคุณค่าที่เกิดจากการเข้าร่วมเป็นอาสาสมัคร โดยข้อค้นพบนี้จะเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มพัทลุงยิ้มและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนพฤติกรรมอาสาสมัครให้เกิดขึ้นแก่เยาวชนในพื้นที่ เพราะนอกจากการทำงานอาสาสมัครจะก่อให้เกิดผลกระทบเชิงบวกในแง่ของการพัฒนาชุมชน สังคมและสิ่งแวดล้อมในมิติต่าง ๆ แล้ว งานอาสาสมัครยังส่งผลกระทบเชิงบวกต่อตัวอาสาสมัครพัทลุงยิ้มทั้งในมิติของการพัฒนาศักยภาพตนเองและการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ทั้งยังเป็นพื้นที่ในการปลูกฝังสร้างสำนึกรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมส่วนรวมอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ทุกภาคส่วนในสังคมควรมีบทบาทในการส่งเสริมสนับสนุนและสร้างนิเวศที่เอื้อต่อการพัฒนาอาสาสมัครระดับเยาวชน ตั้งแต่สถาบันครอบครัวที่ควรปลูกฝังค่านิยมที่ถูกต้องให้กับบุตรหลาน เช่น ค่านิยมการแบ่งปัน การช่วยเหลือผู้อื่น

ความเสียสละ ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และการสนับสนุนให้เยาวชนได้เข้าร่วมกิจกรรมอาสาสมัครต่าง ๆ ที่องค์กรหรือหน่วยงานจัดขึ้น เป็นต้น

2. กลุ่มพัทลุงยิ้มควรมุ่งดำเนินงานสร้างพื้นที่สร้างสรรค์ผ่านกิจกรรมอาสาสมัครสำหรับเยาวชนต่อไปโดยนำผลการศึกษาด้านแรงจูงใจและคุณค่าในงานอาสาสมัครมาใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาการประชาสัมพันธ์โครงการและการส่งเสริมต่อยอดโครงการอาสาสมัครให้สามารถขยายผลและสร้างเครือข่ายอาสาสมัครเยาวชนในพื้นที่ให้มากขึ้น

3. สถาบันการศึกษาควรสนับสนุนการปลูกฝังค่านิยมและแนวคิดด้านอาสาสมัครให้กับเยาวชนผ่านหลักสูตรการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่าง ๆ ที่สนับสนุนการทำงานด้านอาสาสมัครโดยอาจเชื่อมโยงความร่วมมือกับองค์กรหรือหน่วยงานภายนอก รวมทั้งการเปิดพื้นที่ให้กับเยาวชนได้ทำกิจกรรมอาสาสมัครได้ตามความถนัดและตามประเด็นความสนใจ

4. หน่วยงานภาครัฐควรมีบทบาทในการส่งเสริมการทำงานอาสาสมัครให้กับกลุ่มคนทุกช่วงวัยในสังคม โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่ที่มีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงสังคมในอนาคต ผ่านการกำหนดนโยบายที่เอื้อต่อการทำงานด้านอาสาสมัคร เช่น การสนับสนุนงบประมาณเพื่อการทำโครงการและการจัดเวทีประกวดโครงการอาสาสมัครเพื่อสร้างกำลังใจแก่เยาวชน

5. ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ควรมีบทบาทในการส่งเสริมให้เยาวชนให้หันมาทำกิจกรรมอาสาสมัคร ผ่านการสนับสนุนทรัพยากรต่าง ๆ เช่น เงินทุน องค์ความรู้ ทรัพยากรบุคคล เป็นต้น รวมทั้งการเปิดพื้นที่สร้างสรรค์ให้เยาวชนได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมอาสาสมัครเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เป็นพลเมืองดี และร่วมพัฒนาชุมชน สังคม ให้เกิดการพัฒนาสู่ความเข้มแข็งและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการเพื่อการวิจัยในอนาคต

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาในเชิงคุณภาพโดยมีอาสาสมัครพัทลุงยิ้มเป็นกรณีศึกษา ดังนั้นเพื่อให้การศึกษาเรื่องแรงจูงใจและคุณค่าในงานอาสาสมัครปรากฏผลการศึกษาเชิงประจักษ์ ในอนาคตควรมีการศึกษาเรื่องดังกล่าวด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณเพื่อให้เห็นสถานการณ์ในระดับจังหวัดหรือระดับประเทศ ทั้งนี้เพื่อให้ผลการศึกษาสามารถใช้ศึกษาและอ้างอิงไปยังกลุ่มประชากรได้

เอกสารอ้างอิง

- เครือข่ายดีจัง. (2564). *พัทลุงยิ้ม จ.พัทลุง*. จาก <https://djung.org/team/phatthalung-yim>
- ชัยพร เอกชัย และอารี พันธุ์มณี. (2565). ปัจจัยทางจิตวิทยาที่ส่งผลต่อจิตสาธารณะในการทำงานอาสาสมัครของผู้นำชุมชนกรุงเทพมหานคร. *วารสารจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*. 12: 106-117.
- พิไลวรรณ บุญล้วน สิริวัฒน์ ศรีเครือตง และกลมาต ภูวนาธิพงศ์. (2564). แรงจูงใจการทำงานจิตอาสาตามหลักพุทธจิตวิทยาของบุคคลหลากหลายอาชีพในสังคมไทย. *วารสาร มจร. มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*. 9(1): 71-86.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2556). “พัทลุงยิ้ม” ยิ้มแฉ่งเต็มพื้นที่...ดีจัง. สืบค้นเมื่อ 7 กรกฎาคม 2565, จาก <https://www.thaihealth.or.th/พัทลุงยิ้ม-ยิ้มแฉ่งเต/>
- สุภางค์ จันทวานิช. (2557). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Clary, E. G., Snyder, M., Ridge, R. D., Copeland, J., Stukas, A. A., Haugen, J., & Miene, P. (1998). Understanding and assessing the motivations of volunteers: a functional approach. *Journal of Personality and Social Psychology*. 74(6): 1516–1530.
- Meier, S. (2006). *A survey of economic theories and field evidence on pro-social behavior*. Boston: Federal Reserve Bank of Boston’s Research Center for Behavioral Economics and Decision-Making.

- Nelson, T. S. (2023). The value of volunteer leadership for university students formerly enrolled in prescribed reading: an anti-deficit model. *Journal of College Academic Support Programs*. 5(2): 34-46.
- Percy, C., & Rogers, M. (2021). *The value of volunteering: volunteering in education and productivity at work*. Retrieved from <https://www.educationandemployers.org/wp-content/uploads/2020/12/The-Value-of-Volunteering-final-8th-Jan-2021-1.pdf>
- The National Council for Voluntary Organisations. (2023). *Time well spent 2023: a national survey on the volunteer experience*. Retrieved June 30, 2023, from <https://www.ncvo.org.uk/news-and-insights/news-index/time-well-spent-2023/download-this-report/#/>
- Tsai, A. C. Y., Newstead, T., Lewis, G., & Hoon Chuah, S. (2023). *Leading volunteer motivation: how leader behaviour can trigger and fulfil volunteers' motivations*. Retrieved July 11, 2022, from <https://doi.org/10.1007/s11266-023-00588-6>
- UnitedHealthcare. (2017). *Doing good is good for you study*. Retrieved July 6, 2022, from https://newsroom.uhc.com/content/dam/newsroom/2017_VolunteerStudy_Summary_Web.pdf

Translated Thai References

- Boonlon, P., Srikrueadong, S., & Phoowachanathipong, K. (2021). The motivation of the volunteer work according to the principle of buddhist psychology a variety of occupations in Thai society. *Journal of MCU Humanities Review*. 9(1): 71-86. (in Thai)
- Chantavanich, S. (2014). *Quality research*. Bangkok: Chulalongkorn University Press. (in Thai)
- Ekachai, C., & Panmanee, A. (2021). The psychological factors affecting public mind in volunteer work of community learders, Bangkok Metropolis. *Journal of Psychology Kasem Bundit University*. 12: 106-117.
- Khrukeydeejung. (2564). *Phatthalung-Yim, Phatthalung province*. from <https://djung.org/team/phatthalung-yim/> (in Thai)
- Thai Health Promotion Foundation. (2556). “Phatthalung-Yim” yimchangtempunteenee deejung. Retrieved July 7, 2022, from <https://www.thaihealth.or.th/พัทลุงยิ้ม-ยิ้มแฉ่งเต/> (in Thai)